

КОНТРОЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ПИТАННІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

CONTROL ACTIVITIES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE IN THE ISSUE OF ENSURING THE CIRCULATION OF CIVILIAN FIREARMS

Метою статті є теоретико-правова характеристика контрольної діяльності Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї. У статті досліджено контрольну діяльність Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї, уточнено її роль і місце в даному адміністративно-правовому механізмі, визначено сутність та зміст «контролю» в указаній системі координат і сформовано теоретико-правові та прикладні висновки, що можуть оптимізувати відповідний інститут. Доводиться позиція про те, що Національна поліція України, наділена контрольними повноваженнями на зараз, єдиний орган правопорядку, що підпорядковується Кабінету Міністрів України та координується через Міністра внутрішніх справ України, здатний вирішити питання ефективного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні, зокрема й через те, що на сьогоднішній день до його компетенції вже віднесено контроль за таким обігом (у тому числі щодо нагородної вогнепальної зброї). Доведено, що контрольна діяльність Національної поліції України, як процедура адміністративно-правового механізму, перш за все відображається в можливості реалізовувати ті чи інші повноваження, виконувати функції, застосовувати та використовувати права, а також виконувати обов'язки, відносно обігу цивільної вогнепальної зброї. Виокремлено також, що інституційних видів контролю, може бути декілька – як контроль за виготовленням такої зброї чи контроль за продажем її, так і контроль за порядком зберігання та її станом. У тому числі обґрунтовується позиція про те, що контрольна діяльність Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї є видом адміністративної процедури та являє собою відповідний сегмент адміністративно-правового механізму функціонування Національної поліції України, що в свою чергу окреслюється межами компетенції відповідного органу державної влади. Перспектива подальшого дослідження питань функціонування адміністративно-правового механізму контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні полягає в необхідності окреслення напрямів його реалізації та конкретних видів забезпечення.

Ключові слова: контрольна діяльність, правоохорона, поліція, цивільна вогнепальна зброя, правопорядок, механізм контролю.

The purpose of the article is a theoretical and legal description of the control activity of the National Police of Ukraine in the issue of ensuring the circulation of civilian firearms. The article examines the control activity of the National Police of Ukraine in the issue of ensuring the circulation of civil firearms, specifies its role and place in this administrative and legal mechanism, identifies the essence and content of "control" in the specified coordinate system and forms theoretical, legal and applied conclusions that can optimize the relevant institution. The position is proved that the National Police of Ukraine, currently endowed with control powers, the only law enforcement body subordinated to the Cabinet of Ministers of Ukraine and coordinated through the Minister of Internal Affairs of Ukraine, is able to resolve the issue of effective control over the circulation of civilian firearms in Ukraine, in particular due to the fact that today its competence already includes

control over such circulation (including with regard to award firearms). It is proved that the control activity of the National Police of Ukraine, as a procedure of the administrative and legal mechanism, is primarily reflected in the ability to exercise certain powers, perform functions, apply and use rights, as well as perform duties regarding the circulation of civil firearms. It is also allocated that there may be several institutional types of control – both control over the manufacture of such weapons or control over their sale, as well as control over the storage order and their condition. In particular, the position is substantiated that the control activities of the National Police of Ukraine in the issue of ensuring the circulation of civil firearms are a type of administrative procedure and represent an appropriate segment of the administrative and legal mechanism for the functioning of the National Police of Ukraine, which in turn is outlined by the limits of competence of the relevant state authority. The prospect of further research on the functioning of the administrative and legal mechanism for controlling the circulation of civil firearms in Ukraine is the need to outline the directions of its implementation and specific types of support.

Key words: *control activity, law enforcement, police, civil firearms, law and order, mechanism of control.*

Актуальність тематики. На сучасному етапі становлення Української державності та перебування її в небезпеці від повномасштабного російського вторгнення та посягання державний суверенітет та територіальну недоторканість окремого опрацювання потребують процеси пов'язані з забезпеченням прав і свобод людини і громадянина у взаємозв'язку з ефективним функціонуванням системи правопорядку. Так, одним із завдань Національної поліції України є забезпечення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї, що в свою чергу уможливило реалізацію права громадян України на самозахист і застосування для цього всіх законних засобів і способів.

Проте, питання унормування відповідного процесу загалом і його контрольно-запобіжних механізмів, зокрема вже не перший десяток років перебуваю в стазисі, а окремі думки вчених поліваріативно тлумачать основні теоретико-правові та прикладні категорії, що негативно впливає на можливість одностайного вирішення цього питання законодавцем і запуск контрольованого обігу цивільної вогнепальної зброї, що в свою чергу може стати інструментом захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема й у період дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Стан дослідження. Водночас, належить зауважити, що питанню контрольно-запобіжності Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї присвячували праці багато вчених. Наприклад, неодноразово торкалися відповідних проблемних питань за вказаною тематикою такі дослідники: О. Бокій, А. Благов, В. Гуменюк, А. Долгополов, Д. Корецький, А. Корнієць, А. Кофанов, І. Кузнєцова, О. Піджаренко, Б. Ринажевський, М. Федоров, О. Фролов, Е. Шелковникова.

Водночас, основні аспекти пов'язані зі забезпеченням виконання контрольних функцій Національною поліцією України в умовах запуску обігу цивільної вогнепальної зброї були досліджені значно раніше за повномасштабне вторгнення та реальні намагання законодавця унормувати відповідне питання, а тому, воно потребує оновлення та більш глибокого аналізу.

Метою статті є теоретико-правова характеристика контрольно-запобіжності Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї. Це в свою чергу зумовлює необхідність розв'язання таких дослідницьких завдань, як: 1. Окреслення змісту та сутності понятійно-категоріального апарату дослідження; 2. Визначення змісту та сутності, а також основних повноважень поліції в контексті здійснення контрольно-запобіжності; 3. Підведення теоретико-практичних висновків і визначення напрямку подальших досліджень.

Об'єктом статті виступають суспільні відносини, в сфері забезпечення безпеки суспільства та правопорядку.

Предметом дослідження є контрольна діяльність Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї.

Виклад основного матеріалу статті. Функції поліції як центрального органу виконавчої влади, що забезпечує права і свободи людини і громадянина, здійснює цю діяльність в декількох фундаментальних сферах соціально-правових відносин. Зокрема, лівова частка безпеки суспільства залежить від належної організації поліцією контролю за функціонуванням ризикових соціальних процесів, зокрема й тих, діяльність яких не врегульована.

Так, зокрема, обіг цивільної вогнепальної зброї з точки зору потреби забезпечення реалізації контрольно-запобіжної функції в адміністративній діяльності поліції є досить ризиковою сферою, що

потребує жорсткого законодавчого врегулювання. Проте, й деякі організаційні та адміністративно-процесуальні особливості не достатньо висвітлені, зокрема й у працях учених.

Адміністративна діяльність Національної поліції – це виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність із забезпечення адміністративно-правовими засобами публічної безпеки і порядку, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень, надання публічних послуг фізичним та юридичним особам [1]. З огляду на це, адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення контрольної функції за обігом цивільної вогнепальної зброї може мати дещо децентралізовані та деконцентровані риси. При цьому зміст і сутність такої діяльності все ще залишатиметься таким, що спрямований на застосування окремих адміністративно-правових засобів публічної безпеки і порядку шляхом надання поліцейських послуг у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

При цьому, поняття контрольної функції науковці та дослідники тлумачать дещо по різному. Наприклад, контроль визначається як самостійна функція державного управління, тож певні контрольні функції та повноваження мають органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Контроль є окремою стадією під час виконання органами державної влади своїх функцій і повноважень. Однак поряд із широким поняттям контролю як діяльності, що має місце в роботі всіх державних органів, контроль розглядають і звужено – як діяльність органів контролю, які в межах своїх повноважень наділяються функцією контролю, що є основним видом їхньої роботи [2, 3, с. 27]. Належить зауважити, що в контексті забезпечення належного дотримання законодавства України в частині обігу цивільної вогнепальної зброї, контроль виступає як комплекс повноважень й обов'язків якими наділена Національна поліція України та конкретні посадові особи. Ці повноваження та обов'язки реалізуються, зокрема й із метою забезпечення правопорядку в суспільстві, недопущення порушення прав і свобод людини і громадянина.

До речі, з огляду на те, що питання чіткості повноважень поліції в частині забезпечення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї досі не врегульовано належним чином (зокрема й через те, що профільний закон, щодо даного механізму не функціонує) окремим питанням у дослідженнях учених постає потреба й зміст забезпечення контрольної функції за обігом цивільної вогнепальної зброї та взагалі, норми відповідного обігу.

Дослідники наголошують, що враховуючи збільшення кількості осіб, яким буде надано право володіння та застосування цивільної вогнепальної зброї в Україні, вважаємо, що можна спрогнозувати збільшення кількості правопорушень, пов'язаних із її неправомірним застосуванням. З метою забезпечення особистої безпеки поліцейських та безпеки громадян України пропонується розширити повноваження поліцейських у частині застосування ними вогнепальної зброї до правопорушників, які тримають у руках зброю. Зміст та редакція таких змін потребують додаткового вивчення та наукового опрацювання, а можливо і громадського обговорення [4]. На нашу думку, така пропозиція є цілком слушною, оскільки на сьогоднішній день, питання залученості Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки і оборони України до всіх процесів пов'язаних із відбиттям збройної агресії росії проти України, вже суттєво ускладнюють її функціонування, а запуск, хоч і контрольованого, обігу цивільної вогнепальної зброї, що потягне за собою різке збільшення кількості вчинюваних озброєних правопорушень, а також інші соціо-деструктивні фактори, потребуватиме від відповідних підрозділів поліції ще більшої концентрації на цих проблемних питаннях.

Наприклад, А. Корнієць вважає, що необхідно запровадити норми щодо обігу вогнепальної зброї та вибухівки. Метою цих законів має бути забезпечення законного поводження з дозвільними предметами, стабілізація соціально-правового стану суб'єктів дозвільного характеру і, як наслідок, досягнення значного результату адміністративно-правового впливу на обіг зброї та вибухових речовин [5]. А поряд із цим, як слушно зазначає Д. Припутень, в структурі Національної поліції України має бути спеціально уповноважений орган (посадова особа), який здійснює такий вид контролю. На його погляд, цілком очевидним є те, що такими посадовцями мають бути поліцейські дозвільної системи, оскільки цивільна вогнепальна зброя цілком логічно має стати об'єктом дозвільної системи. Саме тому відповідний обсяг додаткових повноважень слід покласти на таких осіб, закріпивши їх зміст на загальнодержавному та відомчому рівнях [4].

Таким чином, поняття, зміст та місце контрольної функції органів Національної поліції України за обігом цивільної вогнепальної зброї є досить багатоаспектними питаннями. Поняття контрольної функції, буквально дотичне до наявності в поліцейського конкретного адміністративно-правового інструментарію щодо впливу й можливості стежити за дотриманням норм і правовідносин у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї з огляду на ті норми законодавства, що визначаються Верховною Радою України.

Висновки. У статті досліджено контрольну діяльність Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї, уточнено її роль і місце в даному адміністративно-правовому механізмі, визначено сутність та зміст «контролю» в указаній системі координат і сформовано теоретико-правові та прикладні висновки, що можуть оптимізувати відповідний інститут.

Доводиться позиція про те, що Національна поліція України, наділена контрольними повноваженнями на зараз, єдиний орган правопорядку, що підпорядковується Кабінету Міністрів України та координується через Міністра внутрішніх справ України, здатний вирішити питання ефективного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні, зокрема й через те, що на сьогоднішній день до його компетенції вже віднесено контроль за таким обігом (у тому числі щодо нагородної вогнепальної зброї).

Доведено, що контрольна діяльність Національної поліції України, як процедура адміністративно-правового механізму, перш за все відображається в можливості реалізовувати ті чи інші повноваження, виконувати функції, застосовувати та використовувати права, а також виконувати обов'язки, відносно обігу цивільної вогнепальної зброї. Виокремлено також, що інституційних видів контролю, може бути декілька – як контроль за виготовленням такої зброї чи контроль за продажем її, так і контроль за порядком зберігання та її станом.

У тому числі обґрунтовується позиція про те, що контрольна діяльність Національної поліції України в питанні забезпечення обігу цивільної вогнепальної зброї є видом адміністративної процедури та являє собою відповідний сегмент адміністративно-правового механізму функціонування Національної поліції України, що в свою чергу окреслюється межами компетенції відповідного органу державної влади.

Перспектива подальшого дослідження питань функціонування адміністративно-правового механізму контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні полягає в необхідності окреслення напрямів його реалізації та конкретних видів забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту / Калюк О.М., Константінов С.Ф., Куліков В.А. та ін. / за ред. Кулікова В.А. К.: «Освіта України», 2016. 230 с.
2. Холоденко Д.В. Поняття контрольної функції органів публічної адміністрації. Правовий часопис Донбасу № 4 (69) 2019. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-69-4-70-74>.
3. Geertz C. *The Interpretation of Cultures*. N. Y. : Basic hook, 1973. 480 p.
4. Пригутьєв Д.С. Державний контроль за обігом цивільної вогнепальної зброї в Україні. *Право.ua*, № 3, 2020. URL: <http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/12/48-Prutyten.pdf>
5. Корінець А.В. Сутність режимів обігу зброї та вибухових речовин як об'єктів дозвільної системи. *Науковий вісник*. 2011. Т. 2, № 2. С. 188–196.